

VII.

A krinolin- vagy a harmadik abricsszoknya-korszak.

A nagyon böles és felvilágosodott klerus 400 évvel ezelőtt az ördögnek tulajdonította a lőpor- és a betűnyomtatás találmányát; de vajjon kit tartott volna akkor a krinolin feltalálójának? Angyal t bizonyára nem. És pedig ezen ördögi találmány dicsősége a legfelvilágosultabb századot, egy művelt nemzetet és a társadalom legmagasabb osztályát illeti.

De ha olvasóink határozottan tudni akarják: ki volt a krinolinnak édes anyja, akkor Eugenia Montijo de Guzmant kell megneveznünk, ki 20 évvel ezelőtt Párisban a Tuillériákban egy fényes bál alkalmával először jelent meg ama öltönydarabban, és a világ titokteljes arcczal suttogá, hogy azért találta fel a krinolint, mert épen akkor — szüksége volt ilyen találmányra.

Hanem lett légyen az csakugyan úgy, a mint suttozták, hogy a szép és okos császárnénak a krinolinra szüksége volt, mégis más és mélyebben rejlő, korántsem egyéni okok segítették elő ezen divatnak létrejöttét.

Már említettük, sőt olvasóink közül sokan emlékeznek is rá, mert szemtanúi voltak, hogy a negyvenes években a ruhák bősége annyira növekedett, miszerint a krinolin behozatala régen elő volt készítve a divat menete által, s végre annak szükségképen be kellett következnie. Azt is meg kell gondolnunk, hogy a krinolin korántsem új találmány, hanem csak régi dolog, melyet a lomkamrából kikutattak, avagy hogy finomabbúl fejezzük ki magunkat: a krinolin nem parvenű, hanem új sarja egy régi nemes családnak, mely már több nemzedéken át virult. Két ősével, a kikre ugyan büszke lehet, már megismerkedtünk: a spanyol abrincs-szoknyával a XVII. és a francziával a XVIII. században. Mind a kettőhöz érdekes történeti időpontok vannak csatolva, de a XIX. századnak abrincs-szoknyája — úgy látszik — nem áll hátrább őseinél, történeti jelentőségét illetőleg.

Mert azt észlelhetjük, hogy valahányszor ezen csodálatos öltönydarab fellép és terpeszkedni, és szintúgy a női hajrendezés tornyosulni kezd, — mindenbizonynyal jelentékeny történelmi katasztróphára lehet számítani. A spanyol abrincs-szoknya után jött a 30-éves háború, a franczia abrincs-szoknya után a franczia forradalom. S így a legújabb abrincs-szoknya is jósnője volt a jövőnek. Mi mindent hozott az is magával! A krími háborút, Olaszország megszabadítását, a véres amerikai háborút, a rövid, de fontos német háborút (1866), különféle forradalmakat, több trónnak bukását, és a többit.

A krinolin-név a latin *crinis* (lószőr)-től származik, mert az ügyes szabó, Frique, Párisban először lószőrből készítette a krinolinokat. De nem sokára a lószőr-abrincs helyett nád-, halháj- és végre vas-abrincset használtak, mint a régi időben. 1854-től 1866-ig a hölgyek megközelítő számítás szerint 900,000 mázsa aczélt viseltek és az abból készült abrincsoknak hossza elég lenne földünket 50,000-szer körülövezni.

Milyen roppant elterjedést nyert a krinolin 1866-ig, arról fogalma lehet az olvasónak, ha fel- emlíjtük, hogy egy száz krinolin-gyár az említett 12 év alatt 9.594,600 darab krinolint gyártott és hozott a kereskedelembé. Ha egy krinolin után a tiszta nyereséget csak $2\frac{1}{2}$ száz ezüstgarasra tesszük, akkor ama gyáros 12 év alatt 779,800 tallér- ból álló szerény vagyonykát szerzett magának. És gondoljuk meg ezek után, milyen valóságos paradicsommá válnék ez a világ, ha azt a felszámíthat- lan pénzt, a mit 12 év alatt krinolinokra költöt- tek, a népnevelésre fordították volna!!! Hát a mit chignonokra és uszályokra költenek, — hány árvaházat, betegápolót és más igen szükséges intézményt lehetne azon a pénzen életbe lépetni, — azon a pénzen, mely így a szó legszorosabb értelmében a szemétre, a sárba dobatik!

A krinolin épen úgy rohanta meg a nőnemet, mint a kolera a világot, — nem tekintve sem ran- got, sem kort; a tróntól kezdve a mosogató-dézsáig, a fővárosokban úgy, mint falun; egyedül a föld- művelő osztály maradt ment ezen ragálytól, mert

foglalkozásával meg nem egyezhetett; krinolinban kapálni, aratni, gyűjteni, kendert áztatni, a szőlőben dolgozni — mégis csak nagyon kényelmetlen lett volna.

De a krinolin, épen úgy mint elődei, nem csak egymagában lepte el a világot, hanem igen természetes okokból többféle más divatot is vont maga után, például a tarka, költséges, mestersegesen diszített alsó szoknyát (cotillon), mely néha többre került mint a felső ruha. Azelőtt fehér alsó szoknyát viseltek s azt a ruhával együtt illedelmesen összefogták és felemelték sáros, esős időben, — de a krinolint nem igen lehetett felemelni, mert akkor valóságos torzkép lett belőle és a benne lévő hölgyből, s ezért csak úgy hagyták, a mint volt, s fehér alsó szoknya helyett tarkát viseltek, sáros időben pedig csak a felső ruhát emelték fel.

A másik, a mi a krinolinnal általános divattá vált a nőnemnél, a — nadrág; a két előbbi abrincszoknya korában erről a Nyugaton mit sem tudtak, de a krinolinnal ezen divat szükségessé vált, úgy egészségi, mint illedelmi tekintetből.

A krinolin oly nagy horderejű befolyást gyakorolt különféle szokásokra és viszonyokra, mint őseinek egyike sem; s mondhatni, hogy a krinolinnal ama esztelen és nagyobbbrészt ízléstelen fényűzés jött divatba a női öltözékben, mely annyi család boldogságát megzavarja és tönkreteszi; a krinolin elmúlt, — feledve van, — de a fényűzés megmaradt, úgyannyira, hogy a férfiak a jelen-

korban a legnagyobb fényűzésnek — a nőülést tekintik.

Az ó-korban sokkal több szépzéneti érzékkel bírtak a művelt népek, mintsem hogy az abrincszoknyát feltalálhatták volna. Mert ha például egy szobrász valami isteni, csoda-szépséggel bíró nőalakot ezen természetlen tokban akarna ábrázolni, akkor megszűnnék minden művészet, — mert csak az lehet valóban szép, a mi igaz; milyen lenne Phidias csodaműveinek valamely nőalakja krinolinban! — A szinpadon soha sem látott volna a világ egy Rachelt, ha ő is, mint jelentéktelen elődei, Phaedra vagy Hermione szerepében abrincs-szoknyában — krinolinban lépett volna fel, ama klasszikus mez helyett, mely jelenségének, még mielőtt egy szót szolt volna, a legtisztább fenség és nőiség lényegét kölcsönzé.

A krinolin halála után a hölgyek egy ideig oly karcsúk voltak, mint Arábia-pálmái; a ruha nem lehetett elég szűk, épen úgy, mint kevéssel azelőtt nem lehetett elég bő. A krinolin 1867-ben száműzetett az elegans világból, 14 évi általános uralkodása után; hanem épen mert annyira el volt terjedve a társadalom minden rétegeiben, nem is lehetett azt oly hirtelen, egy csapásra, — kipusztítani, s még néhány évig folytatta pályáját, ámbár igen szerény alakban, míg végre végelgyengülés következtében ősei után kiköltözött a világból — mennyi időre? — az még a jövő titka.

Sokat — s o k a t kellene még írni, ha mindazon boszúságot, botrányt, szerencsétlenséget fel akarnók jegyezni, mikre a krinolin okot és alkalmat szolgáltatott, — ellenben mily kevés szóval el lehetne mondani a hasznót, melyet az emberiségnek kozott . . .

Egy »hasznát« mégis fel kell említenünk a megboldogult krinolinnak, tudniillik, hogy igen előnyös alkalmat nyújtott a csempészetre; sok rőf drága csipke, sok ezer szivar és sok font dohány, meg más értékes tárgyak csempésztettek be a krinolin alatt a tilos határokon át. Egy ismerősöm, ki szenvedélyes dohányos, s egy ideig Madeira szigeten tartózkodott, hol igen magas vám volt azelőtt a dohányra kivette, csak úgy juthatott időről-időre jó szivarhoz, ha egyik vagy másik ismerős hölgyet megkérte, jőjjön el vele valamely, a kikötőben álló idegen hajóra, hol szivarokat lehetett venni, — s a hölgyek aztán szivesek voltak a szivar-csomagokat krinolinjuk alatt a szárazföldre kihozni; a kötelességét hiven teljesítő fináncz ugyan nagyon gondosan kikutatta és megvizsgálta barátom üres zsebeit, hanem annyi tapintattal birt, hogy a szivarral megrakott hölgyeknél soha sem alkalmatlankodék.

Mielőtt a krinolintól végkép elbúcsúznánk, akaratumk ellen is felsohajtunk: »Mily sajnós dolog vala az, hogy a bölcs kormányok figyelme, mely a házak szalmafedelét — közbiztonsági szempontból eltiltá, megengedé, hogy a hölgyek ilyen valóságos tűzfogó-gépekbe burkolva járjanak!« . . .

Hány szép, ifju, reménydús élet esett áldozatul a krinolin-divatnak, a legkínosabb módon, — megégés által!

Hja! Bizony csak szép volt az, ha a színházban, kocsiban, vagy más szűkebb helyen két krinolinos hölgy közt egy férfi ült, ki úgy kandikált ki a selyem- vagy másféle kelmék ágaskodó hullámai közül, mint egy elsüllyedő hajó zászlójának gombja; gyermekek, kutyák, egészen eltűntek a krinolinok közt és alatt, s egy tökéletes krinolin számára épen három ülés kellett volna a színházban, vagy a templomban és a kocsiban! — S mily sértő gúny volt az a gögösen pöffeszkedő, dudorodó, terpeszkedő krinolin, melyen oly végtelen sok kelme hullámozott, a szegényre nézve, kinek kopott ruhája alig takarja testét! — ama fölösleges kelméknek egy nyolczada pedig untig elég lett volna didergő testének meztelenségét betakarni!

De hát az is elmúlt — úgy mint a többi.

Vajjon örökre el van-e temetve a krinolin? — Ki mondhatná azt bizonynyal! Valószínűleg ismét fel fog támadni — tán a jövő században, a kor szelleme szerint elváltoztatva, az akkori igényeknek és divat-ízlésnek megfelelő alakban. — Mert fájdalom! oh fájdalom! a divat bolondságai és szélsőségei számára nem létezik olyan rejtelmes, sejtett, de senki által nem ismert hely, — a honnan nincs visszatérés!
